

Reformacija (16.stol.)

Kršćanstvo delimo na:

- rimokatoliško vero
- pravoslavno vero
- protestantsko vero

Predhodni kritiki:

- Jan Hus □ nastopi proti Nemcem in katoliški veri
- Wycliff
- Erazem Rotterdamski □ ostro nastopi proti nizko izobraženim duhovnikom v Hvalnici norosti

Razmere v cerkvi:

- nevednost in lenoba duhovščine, razuzdano življenje, simonija, klavzura pri samostanih ne drži (klavzura – ločeni ženski in moški prostori), posvetnost, indulgence
- papež Leon X., leta 1513: »Bog nam je naklonil papeštvo, torej ga uživajmo!«

Luthrove zahteve:

- 31.10.1517
- Wittenberg, 95 tez □ predlog o razpravi o odpustkih, ki krajšajo muke v vicah
- v Wittenbergu naj bi odpustki skrajšali kazen v vicah za 1.902.202 let in 270 dni. Odpustke je bilo možno kupovati za vse grehe.

Luthrova

»dobra dela ne naredijo človeka dobrega, pač pa ga dobri ljudje delajo dobra dela«

Nujna je reforma v glavi in udih (pri papežu, potem pa pri vernikih).

Resnični izvir vere je Evangelij, Sveto pismo.

Splošne značilnosti:

- zanikajo avtoriteto papeža (vsi verniki so enakopravni)
- konec odpustkov
- ne častijo device Marije, svetnikov
- zavračajo zakramente (7), razen krsta in sv. obhajila
- tajijo obstoj vic
- so proti slušni spovedi
- zavračajo celibat □ namen celibata: duhovnik se ne more dovolj posvetiti službi, če ima družino. Lahko bi premoženje cerkve začel dajati svoji družini.
- zavračajo rabo latinščine pri maši
- ne spoštujejo blagoslovljene vode, maš, kipov, rožnega venca in sveče, so proti romanjem
- vrnitev k prvotnemu krščanstvu

Luthrovo življenje

- avguštinski menih, teolog
- 95 tez □ boj proti odpustkom
- papež pošlje bula z grožnjo izobčenja (bula – listina z izobčenjem)
- Luther to grožnjo javno zažge
- januar 1521 □ izobčenje
- april, Worms □ nemško mesto, državni zbor, cesar se izreče proti Luthru □ cerkvenemu izobčenju sledi državno izobčenje
- saški knez Friderik Modri izvede navidezno ugrabitev Luthra in ga tako zavaruje
- na njegovem dvoru Wartburg Luther prevaja Sveto pismo v nemščino

Smeri reformacije

Reformacijo delimo v štiri smeri:

1. **knežja smer ali luteranstvo** □ razvije se v S Nemčiji, Danski, na Norveškem, Švedkem.
2. **meščanska smer** □ Najbolj zagreti so bili meščani in razvije se predvsem v mestih. Najbolj v mestih Zürich (razvijal ga je Zwingli), ter v Ženevi (predstavnik je Calvin). Po njima je potem zwinglinjanstvo in kalvinizem. Iz teh mest se razširi še v Švico, Nizozemsko, Škotsko, Francijo. Tam se imenujejo hugenoti. Potem pa še na Ogrsko, od tam pa na Slovensko.
3. **vladarska smer** □ Anglija – anglikanska cerkev. Vladar Henrik VIII. ima hči Elizabeto I., ki nadaljuje to politiko.
4. **kmečka smer** □ podsmeri so: anabaptizem, štiftarstvo, bičarji in skakači

Reformacija na Slovenskem

Razmere za širitev protestantizma

- nezadovoljstvo kmetov □ desetina, tlaka, uvedba novih dajatev. Nezadovoljstvo zaradi podrejenosti.
- neenakost večine ljudi □ potreba po slovenskih šolah
- podrejenost tujcem
- turški vpadi
- kmečki upori
- nezadovoljstvo meščanov □ katoliška cerkev je motila rast njihovih političnih pravic. Knez Karel je zavračal versko svobodo. Deželnim stanovom in meščanstvu so želeli zvišati davke. Stanovi in meščanstvo postavijo pogoje – brez verske svobode ni novih davkov.
- 1572 in 1578 □ Bruck ob Muri – bruška verska svoboda
- nezadovoljstvo plemstva □ želelo se je polastiti cerkvenega imetja
- vpliv nemškega toka reformacije □ ideje so k nam prinašali študentje, trgovci, vojaki, rudarji
- italijanski tok reformacije □ vpliv tržaškega škofa Bonoma na Trubarja
- vplivi del Erazma Rotterdamskega
- literarni krožki □ Ljubljana, Kamnik, Slovenj Gradec
- deželni glavar Ivan Ungrnad
- škof Urban Textor proti domačim luterancem

Oblikovanje slovenske protestantske cerkve

- ob podpori deželnih stanov izoblikovanje deželne protestantske cerkve kot samostojne organizacijske enote
- na čelu vsake enote je cerkveni svet
- svet je vodil predstojnik, ki je nadziral luteranske duhovnike □ na predstojniškem mestu tako nemške kot slovenske cerkve tudi Trubar, Krelj, Dalmatin; nemec Spindler; tudi Trubarjev sin Felicijan
- potujoči luteranski duhovniki
- štipendije za domače dijake □ premalo domačih predikantov

Slovenski protestanti

- **Primož Trubar**
 - o 1508 (Raščica) – 1586 (Derendingen)
 - o šolal se je na reki, študiral v Trstu (škof Bonomo)
 - o Trubar je posvečen za duhovnika
 - o bil je pridigar v Laškem, Ljubljani
 - o škof Textor ga prežene v izgnanstvo (Bavarska, Nemčija)
 - o vrne se v Ljubljano in leta 1565 ponovno zbeži v Nemčijo
 - o njegova najbolj znana dela so Katekizem, Abecednik, ta prvi dejl tega novga testamenta, Cervena ordninga

Adam Bohorič

- o okoli 1520 (Brestanica) – 1598 (Nemčija)
- o vodil svojo šolo v Krškem, bil ravnatelj stanovske šole v Ljubljani, napisal 1. šolski red
- o zapisal 1. slovensko slovnico Articae Horulae (Zimske Urice, 1584)
- o bohoričica

- **Jurij Dalmatin**

- o okoli 1547 (Krško) – 1589 (Ljubljana)
- o Trubarjev in Bohoričev učenec
- o slovenski protestant, pesnik, prevajalec
- o prevedel Sveto pismo v slovenščino (Biblia, tu je vse svetu pismu stariga inu noviga testamenta, 1584)

- **Sebastijan Krelj**

- o 1538 (Vipava) – 1567 (Ljubljana)
- o Napisal Otročjo biblijo (1566) in Postile slovenske, kjer je želel izboljšati knjižni jezik s pravopisno reformo

Dosežki in posledice slovenske reformacije

- prva slovenska knjiga – Katekizem, Abecednik
- prva slovenska slovnica – Zimske urice
- prvi slovenski prevod Svetega pisma
- normiranje slovenskega knjižnega jezika
- črkopis
- začetek rednega bogoslužja in šolstva v domačem jeziku
- prve slovenske šole in gimnazije (gimnazija v Celovcu, stanovska šola v Ljubljani)
- tiskarna Jožefa Mandelca v Ljubljani 1575

Z uvedbo slovenskega jezika v cerkev in javnost je imel protestantizem pri nas pomembno vlogo pri ustvarjanju slovenskega narodnega prebujanja.

Druge oblike verovanj nižjih slojev

- bičarji
- skakači
- štiftarji
- čarovniški procesi

Politično dogajanje v Nemčiji v 16. stoletju

Leta 1521 je v Normsu državno srečanje, kjer cesar Karel politično izobči Luthra. Takrat je Luther v smrtni nevarnosti.

Leta 1526 sprejmejo sklep o tako imenovani verski pomiritvi. To pomeni, da kdor hoče biti reformator, je lahko, kdor pa katolik, naj bo. Leta 1529 se to spremeni in zahtevajo, da se vsi vrnejo nazaj v rimokatoliško cerkev. Takrat nekaj vodilnih knezov protestira □ protestantizem. Nekaj časa je to tako, dokler leta 1555 sklenejo verski mir v Augsburgu. Ta verski mir pa določa: Čigar dežela, tega vera. To pomeni, če je knez protestant, so tudi podložniki protestanti. Podložniki ne smejo odločati.

Zaradi tega se je Nemčija razdelila:

- S □ protestantizem
- J □ katoliška vera

To je mirna situacija do leta 1618, ko pride do tridesetletne vojne v Nemčiji. Ta vojna ne prinese rezultata. Nemčija ostane še naprej versko razdeljena.